

Р. О. ЛЯШЕНКО

здобувач

Кіровоградський державний педагогічний університет
ім. Володимира Винниченка

ЗМІСТ І СТРУКТУРА КАТЕГОРІЇ “ПРОФЕСІЙНА САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА-ФІЛОЛОГА”

У статті на основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження розглянуто зміст і структуру категорій професійної самоактуалізації та самореалізації майбутнього викладача-філолога; визначено складові самоактуалізації, проаналізовано основні підходи до розуміння понять “особистість”, “Я-концепція” та “самість” як суттєвих для дослідження. Наголошено, що проблематика цього дослідження полягає у вирішенні питань самореалізації, самоактуалізації, самовідношення, самооцінки, самовизначення, самоствердження, впливу Я-концепції на мотивацію, духовні потреби, ціннісні орієнтації, на соціально-психологічну адаптацію особистості, розвиток професійного Я. Зроблено висновок, що визначення змісту й структурних складових професійної самоактуалізації та самореалізації майбутнього викладача-філолога вимагає комплексного підходу з урахуванням різних властивостей особистості та правильного розуміння механізмів їх взаємодії. Зауважено, що потреба в самоактуалізації виникає в індивідуума з огляду на його особистісні потреби, розуміння себе як особистості, своєї ролі та завдань, що постають у створюваному ним світі.

Ключові слова: особистість, діяльність, активність, поведінка, соціальна позиція, самореалізація, самоактуалізація, самість, потреба.

Дослідження проблеми сутності людини, її сутнісних сил і реалізації власного призначення є суттєвими у вирішенні питань самореалізації, самоактуалізації. Проблематика цього дослідження зумовлена питаннями самовідношення, самооцінки, самовизначення, самоствердження, уявлення особистості про себе в умовах спільної діяльності, впливу Я-концепції на мотивацію, духовні потреби, ціннісні орієнтації, на соціально-психологічну адаптацію особистості, розвиток професійного Я.

Сутність зазначених проблем розкрили такі автори: А. Адлер, Б. Ананьєв, У. Джемс, Д. Леонт'єв, О. Лосєв, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Слободчиков, К. Юнг та ін. Передовими в цих питаннях є праці західних психологів гуманістичного напрямку (К. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм), які розглядали прагнення особистості до самоактуалізації. Висвітленню проблеми “Я” присвячена значна кількість досліджень (Л. Бороздіна, І. Вігерчук, Б. Єремєєв, В. Куніцина, В. Лабунська, З. Лук'янова, Н. Накошна, А. Оконешникова, А. Чекаліна та ін.), у яких простежено той факт, що власний образ і розуміння себе як особистості та суб'єкта діяльності змінюються з урахуванням переходу на вікові рівні, з огляду на стать, професію, приналежність до певної етнічної спільності, традицій і культур. Аналіз сучасної спеціальної наукової літератури свідчить, що в психології

особистості вже склалися певні передумови для поглиблення теоретико-методологічного аналізу й обґрунтування категорії “Я-концепція” (В. Агапов, Б. Ананьєв, А. Асмолов, І. Баришнікова, А. Бодальов, А. Брушлінський та ін.).

Метою статті є дослідження змісту, структурних складових та аналіз основних підходів до визначення категорії самоактуалізації майбутнього викладача-філолога.

Первинна взаємодія суб’єкта з навколишньою дійсністю (особливо міжособистісна) в зовнішньому плані має адаптивно-наслідувальний характер, а у внутрішньому – виступає як поява й формування установок (І. Бжалава, В. Норакидзе, А. Прангишвілі, Д. Узнадзе) та образів (А. Запорожець, О. Леонтьєв, Ж. Піаже). Серед запропонованих науковцями установок найбільш релевантною для нашого дослідження є установка стосовно предметів інших суб’єктів, взаємозв’язків інших суб’єктів, осередком яких є предметна діяльність. У методологічному плані важливим є виокремлення суб’єктом властивостей образу, що виникають і формуються в процесі взаємодії суб’єкта з навколишнім світом. При цьому мають на увазі, насамперед, властивість передбачення ймовірного й потрібного майбутнього (П. Анохін, Н. Бернштейн). Без властивості передбачення поняття “установка” та “образ” втрачають свій зміст. Як відомо, поняття “образ” пов’язують із подвійним уподібненням: уподібнення властивостям об’єкта, що впливає, й уподібнення завданням, культурно-соціальним нормам, значенням тощо. Ці положення для дослідження генезису самореалізації особистості майбутнього викладача мають принципове значення в їх можливому використанні в ролі “міні-образів” з погляду на їх властивості передбачення ймовірного та потрібного майбутнього, з одного боку, і їх властивості подвійного уподібнення – з іншого. Усвідомлення самим суб’єктом цих властивостей “міні-образів” і їх трансформації у свідоме цілепокладання, саморегуляцію через самооцінювання в процесі самореалізації суб’єктом своїх сутнісних сил у системах суб’єкт-об’єкт, суб’єкт-інші суб’єкти, суб’єкт-суб’єкт, суб’єкт-суспільство становить науковий інтерес.

Взаємодія між цими системами відбувається завдяки діяльності та комунікації, які є продуктом взаємодії вищезазначених систем. Причому діяльність і спілкування перебувають поза межами психічних процесів й одночасно є передумовою формування й вияву останніх у внутрішньому плані. Тому діяльність і спілкування вважають системотворчими властивостями майбутнього викладача як суб’єкта.

У методологічному аспекті розуміння діяльності й спілкування як динамічної, ієрархічної системи, що саморозвивається, взаємодії суб’єкта з навколишнім світом є найважливішою умовою дослідження самореалізації особистості як суб’єкта діяльності та спілкування. Але варто зазначити, що названі системотворчі якості не можуть бути досліджені у відриві від суб’єкта. Тому принцип єдності свідомості й діяльності не тільки треба тлумачити як принцип єдності суб’єкта, свідомості та діяльності, а й нази-

вати “принципом єдності суб’єкта, свідомості та діяльності”. Тим самим забезпечується конкретність розгляду цього принципу стосовно предмета вивчення суб’єкта в конкретному педагогічному дослідженні.

У науковій літературі “позицію” пояснюють як вибіркоче ставлення особистості до поставлених перед нею цілей та завдань. Активність позиції майбутнього викладача виражається таким чином у вибірковій мобілізованості готовності до діяльності, спрямованій на її здійснення. Позиція як задає певну лінію поведінки особистості, так і сама зумовлюється нею. Доцільність використання поняття “самоутвердження” (“самовираження”) як єдиного базису при вивченні та класифікації всіх інших потреб особистості підтверджена тим, що гармонізація різних її сторін та задоволення людини життям загалом залежать, передусім, від форм і масштабу самоутвердження. Формам самоутвердження й самовираження відповідають характерні для кожного рівня розвитку види задоволення життям – починаючи від примітивних тваринних форм до вищих виявів щастя, що виявляються в творчій праці, щасті виконаного обов’язку, усвідомленні своєї значущості та необхідності. Відчуття повноти та задоволення життям є реальним, специфічним переживанням, що виражає рівень і характер самоутвердження особистості. Соціальна позиція є однією з передумов розвитку самовиявлення майбутнього викладача. Позиція загалом визначається як складна система якостей особистості, в якій установки, інтереси, світоглядні критерії та ставлення до соціальних цінностей на єдиній основі регулюють як духовну, так і предметно-практичну діяльність.

Ступінь сформованості відносин, інтересів, установок і навичок діяльності має безпосередній вплив на реалізацію активної життєвої позиції майбутнього викладача в діяльності. Вузькість інтересів є здебільшого показником неповної сформованості його установок і позиції загалом, вони, в свою чергу, визначають недостатню активність. І навпаки, наявність різнобічних інтересів зумовлює розвиток творчих установок, створює умови для формування соціальної позиції та, відповідно, високого самовиявлення особистості.

В нашому дослідженні феномена самореалізації науковий інтерес становить, насамперед, цілепокладання майбутнього викладача щодо актуалізації та залучення різних властивостей особистості в різних фазах діяльності. Цю ідею варто також перенести для пояснення актуалізації окремих складових самореалізації.

В результаті аналізу теоретичних даних стосовно самооцінки спостерігаємо, що самооцінювання, виникаючи як цілісне емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього світу, в міру розширення активності суб’єкта набуває нових ціннісних властивостей, а згодом виступає результатом й умовою свідомого відображення, узагальнення, особистісного хвилювання й переосмислення всього досвіду життєдіяльності. Сутність самооцінювання в такому випадку полягає в процесі співвіднесення, порівняння, зіставлення, аналізу та синтезу своїх окремих цілісних властивостей, потреб, здіб-

ностей стосовно певного еталона, втіленого у властивостях окремих людей, власному досвіді та очікуванні результатів. По мірі соціального дозрівання особистості її персональні самооцінки й самооцінка як цілісності є еталоном оцінювання інших.

У межах діяльнісного підходу ми розуміємо власне самореалізацію майбутнього викладача. Самореалізація також з'ясована в контексті теорії інтеріоризації-екстеріоризації. Згідно з цією теорією, самореалізація є свідомою, вольовою екстеріоризацією сутнісних сил у процесі досягнення значущих для майбутнього викладача цілей і завдань. Кореляцію самотворення й самореалізації пояснюють принципом *заломлення зовнішнього через внутрішнє*, розробленим С. Рубінштейном [9]. Дослідник спеціально наголошував, що заломлене через внутрішнє зовнішнє не дорівнює ні зовнішньому, ні внутрішньому, воно несе в собі нові якості, необхідні для вирішення актуальних і віддалених завдань; внутрішнє ж під впливом зовнішнього змінюється, набуває нових властивостей. Така думка дає підстави вважати, що формування й взаємодія самотворення та самореалізації підлягають принципу заломлення зовнішнього через внутрішнє: суб'єкт, самотворячи, самореалізує, самореалізуючи, самотворить.

При розгляді понять самотворення й самореалізації з погляду принципу єдності діяльності їх можна зарахувати до особливої форми свідомої діяльності суб'єкта. Функція діяльності, таким чином, виявлятиметься не тільки в цільовому самотворенні й самореалізації, а й у співвідношенні та кореляції цих двох категорій, стаючи особливою формою саморегуляції (саморегулювання), що є механізмом двоєдності. Сутність двоєдності самотворення й самореалізації полягає в тому, що в разі, коли майбутній викладач своєю метою ставить самотворення, то самореалізація виступає як засіб, і навпаки, якщо ж метою є самореалізація, як засіб виступає самотворення. Особливість взаємозв'язку й взаємозалежності між самотворенням і самореалізацією полягає в тому, що ці явища по відношенню один до одного можуть виступати й корелюватися як причина, умова і як результат, залежно від того, що з них розглядають як предмет вивчення і з якою третьою характеристикою вони співвідносяться, якщо самотворення розглядають як предмет.

Отже, самотворення й самореалізація є, з одного боку, проявами саморегуляції, з іншого – сама саморегуляція є механізмом самовизначення особистості загалом, оскільки вона супроводжує діяльність особистості в усіх сферах її життєдіяльності та є безпосереднім внутрішнім життям особистості як суб'єкта самовизначення.

“Психологічний словник” дає визначення “самоутвердженню”: це “прагнення людини до високої оцінки й самооцінки своєї особистості й викликана цим прагненням поведінка як потреба суб'єкта... здаватися такою людиною, якою б йому хотілося бути, хоча насправді такою не є” [7, с. 333]. Беручи до уваги ці міркування, маємо підстави вважати, що самоутвердження – це особлива характеристика діяльності майбутнього виклада-

ча, що вбачається через визнання оточенням, доведення самому собі того, що він як особистість є результатом власної волі, свідомості й зусиль. Самоутвердження додатково пов'язане з прагненням людини завоювати автономність і самостійність. Таким чином, самоутвердження як окремий аспект самореалізації особистості розкриває її значення. В. Чудновський також наголошує на тому, що “самоутвердження за своєю суттю являє собою самореалізацію” [10, с. 68].

Доречно також наголосити на впливі різноманітних соціальних факторів на процес, пов'язаний із соціально-професійним зростанням. Сукупність цих факторів утворює умовний простір, у якому відбувається процес особистісної самореалізації. Кожна людина з властивими їй особливостями самоствердження й самовираження характеризується не тільки її минулим і теперішнім, а й майбутнім. Постановка перед собою майбутнім викладачем цілей, прагнень, перспектив соціально-професійного розвитку в процесі професійної підготовки є суттєвим і важливим фактором. Для правильного розуміння форм самоствердження й самовираження, самореалізації і персоналізації, властивих кожній окремо взятій особистості, необхідно розкрити й урахувати особливості самоствердження й самовираження більш широкої спільності суб'єктів різного масштабу, що включають у себе цього індивіда.

В результаті аналізу конкретних форм самоствердження окремої особи ми вважаємо за необхідне встановити властиве їй індивідуальне, закріплене в своєрідності її потреб, поєднання загального й специфічного. Розуміння дій майбутнього викладача або групи стає зрозумілим з огляду на визначення його місця в постійному процесі особистого та групового самоствердження й самовираження. За таких умов виявляється повна відповідність рівня самореалізації рівню, масштабу суб'єкта і, відповідно, рівню його потреб. Самоствердження індивідів і малих груп є нерозривним процесом, який характеризується взаємозв'язком із самоствердженням більш широких спільнот людей, подібно до взаємопов'язаності між собою потреби різних рівнів. Особистісне й групове самоствердження закладається в діях окремих індивідів і груп. Визначення їх характеру детерміновано тим, на задоволення потреб якого рівня спільності спрямована діяльність цього суб'єкта. Усі форми активності живих істот можна позиціонувати як різні форми самоствердження й самовираження.

Один із лідерів гуманістичної психології К. Роджерс [8] розглядає самосвідомість з погляду розвитку в людини позитивного самосприйняття. Результатом самосвідомості визнають не лише прийняття себе, а й віру у власні сили і в здатність зробити правильний вибір стосовно самого себе. “Вільність” людини вбачається в мірі того, наскільки вона відповідальна за своє життя, не виправдовуючи свою поведінку зовнішніми обставинами й не перекладаючи вину на інших.

Значущим явищем, що простежується в дослідженнях характеристик “Я”, є роль особистості як регулятора поведінки та діяльності (А. Мелік-

Пашаєв, А. Суворов та ін.). Рівень власного *буденного Я* зумовлює вибудовування людиною своєї поведінки й виконання дій, однак не може здійснювати вчинки на рівні *вищого Я*. Згідно з теорією потреб А. Маслоу, буденна поведінка більшості людей визначається буденним (життєвим) *Я* та ініціюється дефіцитарними потребами. Проте в критичних або екстремальних ситуаціях *вище Я* може стати регулятором поведінки й діяльності, актуалізуючи побутові потреби. Разом з тим, у цих дослідженнях описано досить незначний відсоток людей, для яких основні цінності життя та культури стали їх суб'єктивно значущими цінностями, і їх життєдіяльність переважно регулює їх *вище Я*. Існуючі теоретичні засади й методологічні підходи до вивчення *Я*-концепції часто не співвідносяться один з одним, оскільки різні вчені, з урахуванням різних завдань дослідження, доходять суперечливих висновків щодо зазначеної категорії, її структурних і змістових складових. Проблема *Я*-концепції вбачається багатьма науковцями як вузькоспеціальна, в межах власного конкретно-наукового підходу (соціально-психологічного, медичного, вікового). Нерідко *Я*-концепцію дослідники розглядають лише як компонент іншої проблеми або включають у різні контексти. На відміну від поняття "*Я*-концепція", поняття "*особистість*" є ширшим. При визначенні *Я*-концепції в структурі особистості необхідно враховувати особливості її функціонального навантаження та змістову своєрідність. *Я*-концепція є в цьому плані як свого роду інтеграл індивідуальних, особливих, суб'єктивно-діяльнісних характеристик. Розвиток особистості залежить від *Я*-концепції, що містить інтегральну оцінку особистістю власних здібностей, бажань, резервів, можливостей, способу своєї об'єктивізації (життєва перспектива, сенс життя, мета далека та близька). "*Я*" концепція щодо професійної діяльності, "*Я*" ідеальне в професійній діяльності.

Поняття самоактуалізації людини як особливої системи, якій притаманні свої, специфічні, властиві лише їй як людській системі й пов'язані з її реальною самістю властивості, вимагає спеціального аналізу й розуміння в диференційованому й інтегральному осмисленні (не лише на індивідуальному рівні в процесі онтогенезу, а й як явище філогенезу та культурно-історичного розвитку), відповідно до реалій сучасного стану суспільства, з урахуванням змін історичного середовища. Першочерговим у плані оцінювання можливостей є зберігання та створення людського світу й себе в ньому як носія історично нового рівня організації – що і є безпосереднім каталізатором здійснення соціального руху. Потреба в саморозумінні, самопізнанні, самоактуалізації, самоздійсненні й інших явищах саморозвивається разом із розширенням пізнання людини про світ і про себе, із зростанням суб'єктивних можливостей й ускладненням завдань, що постають перед людиною. Самість можна визначити як унікальну властивість-здатність до самоздійснення, самозміни людини у відновленні й розширенні-зростанні людських можливостей-здібностей-потреб у створюваному й перетворюваному нею світі. Поняття "*самоактуалізація*" та "*самореалізація*" стоять поряд із найбільш актуальними поняттями сучасності як тісно

пов'язані, але відрізняються в змістовому сенсі. Їх нечітке розмежування та часте смислове накладання не тільки наявні в дослідженнях, а й супроводжуються різними нюансами в їх характеристиці.

Багато дослідників розглядають самоактуалізацію як вроджену властивість (Є. Вахромов, Г. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм та ін.), то як мету, то як результат або засіб. В одних випадках самоактуалізацію пов'язують із потребою самовираження в діяльності, незалежно від ступеня її суспільної значущості. “Самоактуалізація – це свідомо здійснювана суб'єктом практична діяльність, спрямована на вирішення наявних проблем власної життєвої ситуації, наслідком якої є самозміна... й зміна життєвої ситуації” [1, с. 111]. Інші джерела представляють професійну самоактуалізацію як таку, що передбачає високу суспільну значущість діяльності індивіда: “Самоактуалізація пов'язана із людською потребою самоактуалізації, вона означає, що люди відчувають потребу й прагнуть до реалізації всього того, що вони, ймовірно, можуть здійснити... Для людей, які самоактуалізуються, характерне велике бажання принести користь суспільству, вони поводять себе більш доброзичливо й дружньо, вони менш стурбовані власними проблемами” [6, с. 772–773].

К. Гольдштейн вбачає потребу в самоактуалізації основною, провідною, оскільки реалізація будь-якої іншої потреби є необхідною умовою для самоактуалізації. Відмінності в спрямованості та цілепокладанні самоактуалізації тісно пов'язані з внутрішніми потенціями людей і з різницею в подоланні перешкод, що виникають на шляху до самоактуалізації особистості із зовнішнім середовищем. Результатом подолання таких перешкод може бути адаптація або опанування середовища, або надбання більш ефективних способів поведінки. При цьому К. Гольдштейн вважав самоактуалізацію як таку, що жорстко детермінована соціально: як здатність людини “використовувати всі свої можливості настільки, наскільки це дає змогу навколишній світ” [4, с. 157].

Глибинного опису набула проблема самореалізації в працях А. Маслоу. Психолог визначав самоактуалізацію як безперервну реалізацію “потенційних можливостей, здібностей і талантів, як більш повне пізнання своєї місії чи покликання, долі тощо, як більш повне пізнання й ... прийняття своєї власної початкової природи, як наполегливе прагнення до єдності, інтеграції чи внутрішньої синергії особистості” [4, с. 49]. Науковець розглядав людину як “істоту бажачу”, що мотивована до пошуку особистої мети. Характеризуючи особистість, що актуалізується, вчений надавав перевагу прагненню до досягнення мета-потреб, що роблять життя людини осмисленим, наповненим, а також зумовлюють вершинні хвилювання. Але імпульс до самореалізації виникає тільки після задоволення базових дефіцитарних потреб. Задоволення однієї потреби породжує (актуалізує) іншу тощо. Задоволення потреб нижчого й середнього рівнів (наприклад, фізіологічних, безпеки й захисту, належності й почуттів) створює базис для виникнення в подальшому вищих потреб (наприклад, у самоповазі, самоактуалізації).

У працях Е. Шострома [11] також наявний опис таких характеристик особистості-“актуалізатора”, як:

- чесність (прозорість, відвертість, аутентичність);
- здатність бути чесними в будь-яких почуттях; усвідомленість (відгук, життєнасичуваність, інтерес);
- здатність бачити й чути себе та інших, уміння самої людини сформувати власну думку про щось у житті; воля (спонтанність, відкритість) – здатність вільно виявляти потенціал, бути господарем свого життя; довіра (віра, переконання);
- віра в інших і в себе, прагнення встановлювати глибокі контакти з людьми, зв’язок із життям, життя “зараз”, здатність долати труднощі “тут і тепер”.

На основі аналізу праць К. Роджерса та А. Маслоу Р. Нельсон-Джоунс [5] також пропонує шість основних характеристик людей, які повноцінно функціонують і самоактуалізуються:

- відкритість для досвіду;
- раціональність;
- особиста відповідальність;
- самоповага;
- здатність до встановлення й підтримання добрих особистісних стосунків;
- моральний спосіб життя.

В українських і зарубіжних дослідженнях можна спостерігати вживання понять “самоактуалізація” і “самореалізація” (інколи “саморозвиток”) як синонімічних (А. Маслоу, К. Роджерс та ін.). Однак, на думку Д. Леонт’єва, плутання розуміння самореалізації з процесами самовираження, самоствердження й саморозвитку має досить принципове значення, оскільки поняття “самоактуалізація” інтегрує всі ці процеси, при цьому ігноруючи сутнісні відмінності між ними. “Така теоретична аморфність поняття самоактуалізації стала одним із найсуттєвіших недоліків теорії Маслоу, спричинивши ускладнення можливості операціоналізації цього терміна” [5, с. 171].

Л. А. Коростильова пропонує більш загальний характер терміна “самореалізація” відносно понять “самоактуалізація”, “самоствердження”, “саморозвиток”, указуючи, що деяка відмінність у термінах “самореалізація” та “самоактуалізація” пов’язана з різною акцентуацією в плані існування особистості – суб’єктивному, внутрішньому (самоактуалізація) та об’єктивному, зовнішньому (самореалізація). Дослідниця доповнює: “Але як самоактуалізація – це завжди актуалізація, тобто вираження себе, своєї істинної природи зовні, так і самореалізація – це завжди реалізація свого справжнього Я” [2, с. 36]. Однак основою для розмежування цих понять у Д. Леонт’єва [3] є специфіка потреб, які провокують ту чи іншу діяльність.

Висновки. Отже, визначення змісту та структурних складових професійної самоактуалізації та самореалізації майбутнього викладача-

філолога вимагає комплексного підходу з урахуванням різних властивостей особистості та правильного розуміння механізмів їх взаємодії. Потреба в самоактуалізації виникає в індивідуума з огляду на його особистісні потреби, розуміння себе як особистість, своєї ролі та завдань, що постають у створюваному ним світі.

Список використаної літератури

1. Бодалев А. А. Психология о личности / А. А. Бодалев. – Москва : МГУ, 1988. – 188 с.
2. Коростылева Л. А. Психология самореализации личности: брачно-семейные отношения / Л. А. Коростылева. – Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2000. – 292 с.
3. Леонтьев Д. А. Самореализация и сущностные силы человека / Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / Д. А. Леонтьев ; под. ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. – Москва, 1997. – С. 156–176.
4. Маслоу А. Психология бытия : пер. с англ. / А. Маслоу. – Москва : Рефлбук ; Киев : Ваклер, 1997. – 304 с.
5. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. / Р. Нельсон-Джоунс. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 464 с.
6. Психологическая энциклопедия / под. ред. Р. Корсини, А. А. Ауэрбаха ; науч. ред. пер. на рус. яз. А. А. Алексеев. – Москва, 2003. – 1096 с.
7. Психологический словарь. – Москва : Педагогика, 1983. – 447 с.
8. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Р. Роджерс. – Москва : Прогресс : Универс, 1994. – 480 с.
9. Рубинштейн С. Л. Принципы и пути развития психологии / С. Л. Рубинштейн. – Москва, 1959. – 356 с.
10. Чудновский В. Э. Нравственная устойчивость личности: Психологическое исследование / В. Э. Чудновский. – Москва : Педагогика, 1984. – 208 с.
11. Шостром Э. Анти Карнеги, или Человек – манипулятор / Э. Шостром. – Минск, 1992. – 128 с.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2017.

Ляшенко Р. А. Содержание и структура категории “профессиональная самоактуализация будущего преподавателя-филолога”

В статье на основе анализа научной литературы по проблеме исследования рассмотрены содержание и структура категорий профессиональной самоактуализации и самореализации будущего преподавателя-филолога; определены составляющие самоактуализации, проанализированы основные подходы к пониманию понятий “личность”, “Я-концепция” и “самость” как существенных для исследования. Подчеркнуто, что проблематика данного исследования заключается в решении вопросов самореализации, самоактуализации, самоотношения, самооценки, самоопределения, самоутверждения, влияния Я-концепции на мотивацию, духовные потребности, ценностные ориентации на социально-психологическую адаптацию личности. Сделан вывод, что определение содержания и структурных составляющих профессиональной самоактуализации и самореализации будущего преподавателя-филолога требует комплексного подхода с учетом различных свойств личности и правильного понимания механизмов их взаимодействия. Определено, что потребность в самоактуализации возникает у индивидуума, учитывая его личностные потребности, понимание себя как личности, своей роли и задач, стоящих в создаваемом личностью мире.

Ключевые слова: *личность, деятельность, активность, поведение, социальная позиция, самореализация, самоактуализация, самость, потребность.*

Liashenko R. Content and Structure of the Category “Professional Actualization of Future Teacher-Philologist”

In the article, based on the study of scientific literature on the research problem, the content and structure of the categories of professional self-actualization and self-realization of the future teacher-philologist are considered; The components of self-actualization are defined, the main approaches to understanding the concepts of personality, self-concept and self as essential for research are analyzed.

The problematic issues of this research are to solve questions of self-actualization, self-actualization, in respect of issues as self-relation, self-esteem, self-determination, self-affirmation, the influence of the I-concept on motivation, spiritual needs, value orientations on social and psychological adaptation of the individual.

Investigating the nature of person, its essential powers and realization of their purpose is essential in addressing issues of self-actualization. In this study of the phenomenon of self-actualization, the research primarily targets the personality of future teacher involving their different personality traits in different phases of activity. This idea should help better explain the individual components of self actualization. The notion of self-actualization of person as a special system, which has its own specific, unique to it as a human system and, related to its real self, properties, requires special analysis and understanding of differentiated and integrated understanding, according to the realities of the current state of society, taking into account changes in historical environment. Primarily important in terms of assessing the possibilities are storage and creation of the human world and ourselves in it as a carrier of historically new level of organization – that is the immediate catalyst for the implementation of social movements.

It has been concluded that the definition of content and structural components of professional self-actualization and self-realization of the future teacher-philologist requires an integrated approach, taking into account various personality characteristics and a proper understanding of the mechanisms of their interaction. It is determined that the need for self-actualization arises in the individual given his personal needs, his understanding of himself as a person, his role and tasks in the world created by the person.

Key words: *personality, activity, behavior, social position, self-realization, self-actualization, self, needs.*